

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВНУТРІШНЬОЇ І ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ ТА КАРИБЬСЬКОГО БАСЕЙНУ: ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Авторка:

Ксенія Кірсєва

Латинська Америка, так само як і будь-який інший регіон, відіграє важливу роль на світовій арені та має свій безпосередній вплив на міжнародні відносини. Економічний потенціал, включно з багатими природними ресурсами, та вагомий політичний авторитет у міжнародних організаціях і міжнародній спільноті загалом надають цим країнам глобального значення. Для України, яка на даний момент активно протистойть російській агресії не тільки на полі бою, а й на міжнародній арені, співпраця з Латинською Америкою та підтримка з її сторони є надзвичайно цінними. Проте не можна не відзначити другорядність налагодження зв'язків українською стороною з цим регіоном у недалекому минулому, що також є однією з причин відсутності єдиної позиції щодо війни Росії проти України. Латинська Америка та Карибський басейн стикаються з нагальними соціально-економічними проблемами, включаючи бідність, корупцію та організовану злочинність, а також високим рівнем заборгованості та залежністю від цін на ресурси. Зовнішня політика ЛАКБ зосереджується на таких ключових державах як США та Китай, що поляризує країни регіону. На сучасному етапі головними тенденціями є поглиблення співпраці з КНР, нестабільні відносини з США, зменшення впливу РФ, відновлення активного співробітництва з ЄС.

Внутрішня політика країн Латинської Америки та Карибського Басейну

Латинська Америка та Карибський басейн – це унікальний регіон, в якому переплелися багата історія, різноманітна культура, що змішала в собі особливості багатьох етносів і рас, та значні економічні ресурси. Внутрішня політика країн ЛАКБ завжди була складною та багатогранною, відображаючи унікальні виклики та можливості кожної країни. Останніми роками вона зазнала значних змін під впливом соціально-економічних, політичних та екологічних факторів.

Головною характеристикою внутрішньої політики ЛАКБ є поширення другої «рожевої» хвилі, що характеризується приходом до влади в більшості країн урядів лівого спрямування. Наприклад, обрання президентом Габріеля Борича в Чилі, Густава Петро в Колумбії чи Андреса Мануеля Лопеса Обрадора (АМЛО) в Мексиці демонструють розвиток подібної тенденції, починаючи з 2018 року, і активізуючись в постковідні часи.

Головними рушіями «лівого повороту» Латинської Америки є невирішеність нагальних соціально-економічних питань, які тільки поглибилися під час пандемії, таких як бідність, соціальна нерівність та суспільне розшарування, корупція, нестача робочих місць, велика заборгованість, проблеми міграції, злочинності та наркотрафіку, сировинна орієнтованість економіки та залежність від світових цін на ці ресурси, активізація екологічних, феміністичних та корінних етнічних рухів тощо. Також свою роль зіграли кризові часи, на які припала «блакитна» хвиля та провали ковідної політики в деяких країнах, наприклад Бразилії; політична криза та бажання населення здійснення докорінних змін в політиці та економіці, що вилилося в голосування проти правих партій, що тоді були при владі, на користь лівих рухів часто з «новими обличчями». Їхня політика зосереджувалася на збільшенні державних витрат на соціальні програми задля боротьби з бідністю, на охороні довкілля й екологічній політиці, захисті прав людини та соціальній справедливості, націоналізації найбільш важливих підприємств, боротьбі з корупцією та реформуванням державних інституцій тощо.

Проте вибори 2023 року поклали край «лівому повороту», який набув активної фази після виборів Густава Петро в Колумбії та повернення Лули да Сілви в Бразилії. Навпаки, вони підтвердили тенденцію не стільки симпатій до лівого спрямування, скільки голосування проти чинного уряду та бажання радикальних докорінних реформ, тому натомість сприяли приходу до влади у 2023 році правих особистостей, таких як Даніель Нобoa в Еквадорі, Хав'єр Мілей в Аргентині, а також Сантьяго Пенья в Парагваї.

В контексті вирішення головних внутрішніх проблем у регіоні, значною популярністю користуються політики, які готові жорстко та радикально боротися з суспільно-політичними та економічними викликами. Так, Луїса Абінадера в Домініканській Республіці було обрано на основі кампанії проти корупції та твердої відповіді на імміграцію з Гаїті. Обрадор значно збільшив соціальні витрати на нижчі класи, а Найіб Букеле з Сальвадору запровадив ультра репресивну політику проти організованої злочинності, що викликала багато питань стосовно дотримання прав людини, проте виявилася досить ефективною та завоювала симпатію населення. Хоч термін повноважень цих президентів закінчився в 2024 році, майже всі вони були переобрані на другий термін, а в Мексиці президенткою вперше стала жінка Клаудія Шейнбаум за

підтримки на той момент чинного президента Обрадора. Та все ж більшість держав не можуть здійснювати такі амбітні жорсткі реформи, адже повинні узгоджувати свою політику з іншими внутрішніми органами влади через відсутність більшості в парламентах.

Ще один фокус уваги – безпекова ситуація в Андському регіоні, зокрема в Еквадорі та Колумбії. Еквадор, багаторічний символ стабільності в регіоні, пережив вибух насильства, спричиненого міжнародними наркобандами. Для Колумбії в свою чергу 2024 рік стане вирішальним щодо плану «тотального миру» президента Густаво Петро.

Значна увага буде прикута до того, як розвивається Аргентина – третя за величиною економіка Латинської Америки і член G-20 – під керівництвом нового правого президента Хав'єра Мілея. Головне питання полягає в тому, чи приймуть аргентинці радикальні реформи жорсткої економії, або ж вони та гіперінфляція підштовхнуть країну до масових демонстрацій і політичних потрясінь.

Іншим викликом для регіону є протидія встановленню авторитарних режимів та сприяння розвитку стабільної демократії. Венесуела, Куба та Нікарагуа залишаються під керівництвом недемократичних лідерів, що спричинило ізоляцію цих країн як на міжнародній арені, так і в межах ЛАКБ, накладення санкцій на основні економічні сфери з боку розвинених держав, поширення таких несприятливих факторів як організована злочинність, наркотрафік, бідність, нерівність, проблеми з міграцією та розвиток на їхній основі негативних тенденцій в суспільстві, що можуть виражатися в кризі владних структур та соціальних протестах.

Яскравим прикладом є криза у Венесуелі, де через фальсифікації результатів президентських виборів чинним лідером Ніколасом Мадуро, демократична опозиція за підтримки західних країн намагалася протистояти автократичному режиму, однак зазнала поразки. Це спричинило масові заворушення та протести, накладення санкцій міжнародною спільнотою, зокрема на нафтову галузь, та підірвала авторитет країни в регіоні, спричинивши власну ізоляцію. Проте на даний момент почали все частіше звучати пропозиції з реінтеграції Венесуели та зняття санкцій, тому в майбутній перспективі криза, що триває з 2019 року, може дійти до свого логічного завершення, зважаючи на те, що Мадуро зміг утриматися при владі в турбулентні часи, а шанс на повалення його режиму вже втрачений.

Економіка Латинської Америки також має багато перспективних напрямків розвитку. Регіон ЛАКБ є важливим джерелом ресурсів, необхідних для нової енергетичної економіки. Він містить одні з найбільших запасів міді в світі, 35-40% запасів літію та значні поклади нікелю, кобальту та інших важливих корисних копалин. Чилі вже є другим у світі виробником літію, і міжнародні інвестори зацікавлені в більш широкій розробці цих мінеральних ресурсів. Також активно розвиваються сектори, пов'язані з

розбудовою інфраструктури та зеленою енергетикою. Важливими галузями є сільське господарство, видобувна промисловість, а також туризм. Проте економіки Латинської Америки також стикаються з викликами, такими як нерівність доходів, корупція та політична нестабільність.

Що стосується економічних перспектив Латинської Америки, то прогнози не передбачають якихось великих стрибків у 2024 році. Загалом очікується, що країни ЛАКБ залишаться на шляху низьких темпів зростання. Таке уповільнення пояснюється кількома факторами, які особливо впливають на експорт регіону. Перш за все, падіння цін на сировину після їхнього підвищення в 2022 році, пов'язаного з вторгненням Росії в Україну, завдало шкоди країнам Латинської Америки, хоча зростання цін на енергоносії з квітня 2023 року дозволило деяким країнам пом'якшити наслідки.

Інфляція та жорсткість монетарної політики в розвинутих економіках перешкоджають споживанню в цих країнах і, отже, попиту на продукцію, що експортується з країн Латинської Америки. У регіоні, який залишається дуже вразливим до міжнародної ситуації та зовнішніх потрясінь, багато країн фіксують нижчі темпи зростання, ніж очікувалося. Тим не менш, Бразилія і Мексика (і Коста-Ріка в меншій мірі) відрізняються темпами розвитку вище очікувань.

Уповільнення зростання Китаю стане визначальним фактором, який може сильно вплинути на економіку Латинської Америки, оскільки азіатський гігант став другим за величиною торговим партнером регіону за останні двадцять років. Очікується, що найбільше постраждають країни, які експортують метали та сільськогосподарську продукцію до Китаю: Чилі, Аргентина, Бразилія, Перу.

Цей та інші фактори повинні підштовхнути країни Латинської Америки до перегляду своїх економічних моделей і сприяти внутрішній динаміці. Регіон залишається привабливим у ключових секторах, таких як охорона здоров'я, агропромисловість, екотуризм та відновлювані джерела енергії. Щоб залучити більше капіталу, країни Латинської Америки повинні зосередитися на трьох головних стовпах: покращенні бізнес-клімату, просуванні стратегічних секторів та розвитку інфраструктури. Краще цільове спрямування соціальних видатків також може сприяти збільшенню офіційної зайнятості та податкових надходжень.

При оцінці тенденцій майбутнього розвитку обов'язково варто звертати увагу на ті спірні питання, які існують між країнами стосовно тих чи інших проблем, і які можуть в подальшому вплинути не тільки на їхні відносини на регіональному рівні, так і мати світове значення. Нижче наведений короткий опис головних потенційних суперечностей, що можуть виникнути в латиноамериканських державах:

1) **Територіальні суперечки.** Історично склалося, що досить багато країн мають територіальні претензії до своїх сусідів, які у минулому часто вирішувалися війнами.

У сучасному світі більшість з них поважають державні кордони та дотримуються принципів міжнародного права, проте іноді територіальні питання можуть знову з'являтися на порядку денному. Найбільш резонансною за останній час була претензія Венесуели на нафтовий регіон Ессекібо в Гайані. Також час від часу в центрі уваги можуть опинитися Фолклендські о-ви або давні суперечки Болівії з Чилі та з Перу, які досі є каменем спотикання у відносинах між ними, зокрема через колись втрачений першою вихід до Світового океану. На додачу до цього існує проблема недостатньої захищеності кордонів Бразилії в Амазонії тощо.

2) **Політичні протистояння.** Найбільш очевидною з них є боротьба правих та лівих партій в регіоні. Змагання за вплив серед найбільших акторів, претендування на першість в Латинській Америці також впливає на геополітичну ситуацію. Проблеми демократій та перехід до авторитаризму, який може супроводжуватися переворотами та приходом до влади військових – історична проблема, що викликає напруженість в ЛАКБ тощо.

3) **Економічні суперечності.** Однією з найбільш очевидних є боротьба Бразилії проти Аргентини за економічне лідерство в регіоні. Виникнення торговельних війн між державами внаслідок розбіжностей щодо встановлення тарифів та мит гальмує економічну співпрацю між державами. Центральна Америка стикається з проблемою економічної залежності від США, що може ускладнювати двосторонні відносини між ними тощо.

Україні важливо при побудові ефективних відносин з державами ЛАКБ звертати увагу на їхні внутрішні проблеми, щоб виробити якісну стратегію комунікації із взаємовигідною користю. Розуміючи природу викликів, з якими стикається Латинська Америка, українська сторона зможе знайти спільні точки для досягнення компромісів у політичній і економічній співпраці, виробити власну позицію в регіоні та забезпечити свою постійну присутність тут, відшукати потенційних союзників, щоб заручитися їхньою підтримкою на міжнародній арені, що особливо важливо в контексті російської агресії.

Таким чином, внутрішня політика країн ЛАКБ є динамічною та багатовимірною, яка відображає прагнення до соціальної справедливості, економічного розвитку, політичної стабільності та екологічної стійкості. Розуміння цих тенденцій є важливим для оцінки майбутнього розвитку регіону та його ролі у світовій політиці.

Загальна характеристика зовнішньої політики регіону

Загалом позицію в зовнішній політиці країн Латинської Америки та Карибського басейну можна охарактеризувати так: недопущення гегемонії та домінування однієї

країни, обстоювання верховенства права з наголошенням на наявному нерівноправному міжнародному порядку та обов'язковістю мирного врегулювання спорів, невтручання у внутрішні справи інших держав, наголошення на особливому значенні дотримання прав людини, плюралізмі та проблемах, з якими стикаються країни, що розвиваються.

Колоніальне минуле, часи активного домінування США в регіоні, військові перевороти та хунти при владі, економічні виклики індустріалізації та глобалізації, історично-цивілізаційні особливості та внутрішні культурно-етнічні питання – все це призвело до поступового утвердження подібних наративів, що впливають на зовнішню політику Латинської Америки та її сприйняття конкретних держав і світової арени в цілому. Так через досить довгий час намагань Сполучених Штатів безпосередньо втручатися у внутрішні справи держав в контексті доктрини Монро, в регіоні розвинулася антиамериканська позиція та неоднозначне сприйняття політики цієї держави. Схожі причини, які пов'язані з антиімперіалізмом та світовим домінуванням країн Заходу як в економічному, так і політичному аспектах, впливають й на антизахідну позицію певних країн регіону. Проте, незважаючи на подібні настрої в суспільстві та риторику їхніх лідерів, загалом регіон за винятком деяких країн активно співпрацює з Європейським Союзом та підтримує з ним зв'язки в багатьох сферах.

Китай та РФ в свою чергу мають більш позитивний імідж, проте країни регіону в контексті протистояння гегемонів з обережністю ставляться до співпраці з ними. Бурхливі часи постійних військових переворотів та жорстоких диктатур поставили питання дотримання прав людини та збереження миру на порядок денний цих країн, що відображається зокрема на їхньому ставленні до війни Росії проти України, бажанні допомагати українцям та накладати санкції на країну-агресорку.

Відносини зі США. Незважаючи на розбіжності та неоднозначності у відносинах між регіоном та Сполученими Штатами, останні залишаються одними з ключових партнерів, зокрема в Центральній Америці. Це відображається як в економічному аспекті, так і в міжнародно-політичному.

Адміністрація Трампа притримувалася жорсткої політики, що вилилася в спорудженні стіни з Мексикою, погіршення у відносинах з Венесуелою та Кубою, намагання втручатися у внутрішні справи держав та зближення з правими та правоцентристськими режимами. Це певним чином підірвало позиції США в регіоні, особливо в період розпалу пандемії.

Адміністрація Байдена, в свою чергу, була націлена на відновлення попередніх показників, зокрема в сфері економічної співпраці, де Китай з кожним роком нарощує свій вплив у країнах Латинської Америки. Багато надій покладалося на розвиток рівноправних партнерських відносин. Проте, справдилися далеко не всі очікування.

По-перше, війна Росії проти України, протистояння з Китаєм, проблеми внутрішньої політики стали основою порядку денного США, тоді як Латинська Америка та її проблеми відійшли на другий план.

По-друге початок нової «рожевою хвилі», що супроводжувалася приходом до влади лівих та лівоцентристських сил в Мексиці, Перу, Чилі, Болівії, Гондурасі, Колумбії, Бразилії тощо, так само не сприяв покращенню співпраці. Звісно, були наявні й позитивні процеси зближення та об'єднання з країнами Латинської Америки, що виражалось в проведенні самітів та виділенні фінансування для латиноамериканських потреб, проте міграційна криза часто затьмарювала більшість досягнень американської дипломатії.

По-третє, продовжує простежуватися певна недовіра між партнерами, що перешкоджає ефективній співпраці, і яка супроводжується недостатнім для втілення більшості трансформаційних ініціатив у регіоні бюджетом на фоні значної уваги до війни Росії в Україні. Напруга у відносинах між США та Латинською Америкою була більш ніж очевидною під час проведення саміту Америк в 2022 році, коли Штати відмовилися допустити Кубу до участі, у відповідь на що значна кількість держав погрожували бойкотувати його. Криза спостерігається також з Мексикою через невирішені питання стосовно міграції, енергетичної політики, торгівлі та наркотрафіку, у Центральній та Південній Америках через накладення санкцій на диктаторські режими в Нікарагуа та Венесуелі, з Бразилією, де президент Лула да Сільва веде суперечливу риторичку щодо українського питання та висловлюється лояльно до Китаю.

Для України позитивним сигналом є те, що наразі США вважають війну, розв'язану Росією, пріоритетним питанням настільки, що готові навіть пожертвувати своїми національними інтересами в регіоні, з яким вони мали найбільш тривалі та послідовні історичні зв'язки, і який вважався сферою їхнього впливу. І ціна за таке рішення значна: кожен вакуум сили, що утворюється через недостатню залученість США – чи то фінансову, чи то соціально-економічну – одразу заповнюється Китаєм, що дає останньому неабияку можливість посилити свою перевагу в регіоні не тільки з точки зору економічної присутності, а й політичного впливу. Також війна Росії проти України часто створює напруженість у відносинах з латиноамериканськими країнами, які притримуються нейтралітету, що так само шкодить позиціям США в регіоні. Тому для України важливо збільшувати кількість союзників серед держав ЛАКБ та налагоджувати відносини з ними, проводячи діяльність, орієнтовану на зменшення впливу РФ і КНР.

У найближчому майбутньому складно спрогнозувати, як саме будуть розвиватися відносини США з регіоном, адже на це впливають як внутрішні фактори й проблеми, так і зовнішня геополітична ситуація, які можуть як сприяти налагодженню співпраці

та спільної точки зору щодо спірних питань, так і зробити прірву між країнами ще більшою, поглиблюючи вже наявну кризу. Проте Сполучені Штати все ж націлені на вирішення нагальних проблем для забезпечення як своїх національних інтересів, так і налагодження спільного співіснування, добробуту та ефективної кооперації для розкриття й реалізації всього потенціалу латиноамериканського регіону.

Співпраця з ЄС. Останнім часом відносини ЄС-ЛАКБ зазнають позитивних змін, що проявляються в перезапуску співпраці регіонів, стимулюванні торгівлі на противагу все більшому впливу Китаю, покращенні умов для інвестицій та кредитування, втіленні екологічних ініціатив тощо. Для ЄС кооперація з країнами регіону має неабияке значення, особливо в контексті багатих запасів як критично-важливих енергетичних ресурсів, що є необхідними для диверсифікації в енергетичному секторі та зменшенні залежності Європи від Росії, так і літія – ключового компоненту для розвитку інноваційних й екологічних проєктів у Європі та Латинській Америці.

На саміті ЄС-СЕЛАК (Співдружність країн Латинської Америки та Карибського басейну, CELAC) в 2023 році після довгої перерви у відносинах, зокрема й через непорозуміння з ключовими лідерами регіону, включно з Бразилією та її неоднозначною внутрішньою й зовнішньою політикою та ставленням до екологічних питань з боку колишнього президента Жаїра Болсонару, Союз прагнув до поглиблення торгівлі, сприяння інвестицій в регіон, протидії змінам клімату та формування «зеленої» економіки, збільшення кількості робочих місць та цифровізації, що так само вигідно й для сталого розвитку економік ЛАКБ.

Проте існують й певні перешкоди, такі як укладення угоди ЄС-МЕРКОСУР щодо скасування тарифів та мит між країнами регіонів, лібералізації торгівлі й створення величезного інтегрованого ринку, яка хоч і є надзвичайно перспективною для посилення співпраці, однак має значні перепони для її підписання, що виражаються у більш жорстких вимогах та стандартах для товарів із ЛАКБ та побоюваннях місцевих фермерів конкуренції з латиноамериканською дешевою сільськогосподарською продукцією.

Для України ж є важливим той факт, що на саміті війна Росії проти України майже не фігурувала, а найменші згадки щодо російської агресії викликали негативну реакцію серед проросійських держав. Поглиблення співпраці між ЄС та ЛАКБ має позитивне значення для нашої держави, адже дає значні переваги Союзу, частиною якого Україна має намір стати, та сприяє консолідації країн Латинської Америки як в економічному плані, так і з точки зору політичної позиції. Це може стати ще одним потенційним каналом зв'язку з ЛАКБ для поширення правди про війну та протидії російським наративам та дезінформації.

Загалом, можна позитивно оцінити перспективи подальшої кооперації між ЄС та Латинською Америкою, адже обидві сторони проявляють неабияку зацікавленість у цьому та націлені на вирішення спірних питань.

Відносини з Китаєм. Активна співпраця КНР з державами Латинської Америки та Карибського басейну почалася на початку XXI ст. після великого турне материком китайського лідера. За цей час Китай значно збільшив торгівлю з регіоном, почав інвестувати та будувати різноманітні інфраструктурні проєкти, зокрема в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях», надавати кредитні позики, стимулювати розширення присутності китайського бізнесу, брати активну участь в регіональних організаціях та об'єднаннях для забезпечення свого лідерства на світовій арені.

Загалом, відносини з регіоном будуються на основі декількох факторів: 1) співпраця між країнами Глобального Півдня, 2) ідеологічна близькість комуністичного Китаю з лівими рухами в країнах ЛАКБ, 3) намагання латиноамериканських держав знайти альтернативу американському фінансуванню та зменшити залежність від США.

Китай в першу чергу розглядає отримання переваг з імпорту цінних природних ресурсів та корисних копалин з ЛАКБ, щоб забезпечити внутрішні потреби, розширення ринку збуту для своїх товарів, використання стратегічного положення, зокрема Панамський канал. У свою чергу країни латиноамериканського регіону отримують великого торговельного партнера, інвестора в регіональні інфраструктурні проєкти та кредитора з більш сприятливими умовами для позик.

Проте існує й зворотна сторона такої співпраці: експлуатація природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища в країнах ЛАКБ, зменшення конкурентоспроможності місцевих виробництв через загальну доступність більш дешевих китайських товарів, посилення дисбалансу у торгівлі та збільшення боргового тягаря. Наразі Китай продовжує нарощувати обсяги торгівлі з регіоном і розширює сфери співробітництва, які виходять за межі суто економічних і політичних взаємодій, та включають застосування «м'якої сили», зокрема в галузі освіти та інтеграції культурного простору. У свою чергу, країни ЛАКБ надають великого значення КНР як одному з ключових партнерів регіону та альтернативи Сполученим Штатам, що сприяє розвитку тісніших зв'язків між державами.

Однак так само не існує єдиної позиції всього регіону щодо співпраці з Китаєм, адже тут панує переконання недопущення появи гегемона в регіоні та поширення імперіалістичних амбіцій. Тому до співпраці з КНР зазвичай схиляються недемократичні режими регіону, що знаходяться під санкціями США, такі як Венесуела, Куба та Нікарагуа, а також країни з лівими силами при владі, наприклад, Бразилія.

З української точки зору, поглиблення співпраці між ЛАКБ та Китаєм є несприятливою тенденцією, зважаючи на позицію останнього стосовно війни Росії проти України. Значна економічна залежність латиноамериканських держав від КНР поступово призведе до просування необхідних йому національних інтересів та лобювання власних наративів, які можуть іти в розріз з головними цілями України на дипломатичному фронті. Саме тому критично важливо збільшувати українську присутність у цих країнах для протидії поширення пропаганди та підвищення поінформованості щодо російсько-української війни.

У найближчій перспективі Китай буде продовжувати нарощувати вплив у регіоні, що викликатиме ще більшу занепокоєність в США та країнах Заходу щодо загрози їхнім стратегічним інтересам. Через тимчасове послаблення позицій Штатів та більш сприятливий політичний ландшафт, включно з безпосередньою зацікавленістю у співпраці з боку латиноамериканських держав, КНР отримала шанс розширити зв'язки з ЛАКБ в контексті досягнення мети світового лідерства. Також передбачається перехід у сприйнятті Китаєм регіону від сировинного додатку до повноцінного та всеосяжного партнерства навіть з найменшими державами Карибського басейну.

Відносини з РФ. Росія, в свою чергу, не має значних економічних переваг в ЛАКБ як США та КНР, проте підтримує зв'язки з регіоном протягом довгого часу, що сягає ще періоду Холодної війни, коли СРСР мав змогу встановити тісніші відносини з ідеологічно близькими лівими режимами, зокрема Кубою. Сучасна РФ продовжує радянську політику, демонструючи прагнення до всеохопного партнерства у стратегічній сфері присутності Союзу.

Тут також можна провести паралелі з тими головними аспектами, на основі яких будуються відносини Росії та латинтамериканськими країнами, що визначають співпрацю КНР з ЛАКБ, адже держава так само наголошує на своїй альтернативі американському і західному пануванню, та в першу чергу співпрацює з антиамериканськи налаштованими державами, а саме Венесуелою, Кубою та Нікарагуа. Останнім часом вона робить ставку на двосторонні відносини, аніж на просування своїх інтересів через майданчики регіональної співпраці, тому окрім налагодження економічних зв'язків, РФ також займається фінансуванням вигідних для неї режимів, поставками їм зброї, та бере участь в різних інфраструктурних проектах, часто в енергетичній галузі. Окремої уваги заслуговує розгалужена система просування російських наративів, зокрема наявність пропагандистських каналів, таких як іспаномовні версії RT та Sputnik. Хоч наразі на міжнародній арені спостерігається значне зближення Китаю та Росії, країни продовжують залишатися конкурентами в регіоні, де у першого набагато кращі успіхи в геоекономічному впливі.

Питання значного політичного, інформаційного та економічного впливу Росії на держави ЛАКБ є надзвичайно гострим для України, особливо зважаючи на те, що в регіоні немає чіткої позиції щодо війни та існують лояльні до першої режими. Це підриває імідж нашої країни та грає проти нас, що яскраво проявляється під час голосувань за резолюції ООН щодо України. Російська пропаганда, яка дуже міцно засіла в регіоні, тепер активно просуває антиукраїнську позицію задля задоволення власних інтересів, що негативно впливає на готовність цих держав допомагати українському населенню.

У майбутньому вплив РФ на регіон може суттєво зменшитися, в основному за рахунок нарощування тут геополітичної значимості Китаю та негативних наслідків ведення виснажливої війни. Найбільш пріоритетним буде протистояння США та КНР в Латинській Америці, тоді як Росія відійде на другий план. Також підтримка диктаторських режимів не є гарантією збереження її позицій в регіоні, тому подальша співпраця залежатиме в першу чергу від геополітичної ситуації у світі та достатніх ресурсів для продовження фінансування необхідних для країни проєктів та програм.

Відносини з іншими міжнародними організаціями. Латинська Америка є активним глобальним політичним гравцем, тому неодмінно бере участь в багатьох світових організаціях та має власні регіональні майданчики для поглиблення взаємодії між країнами.

Країни ЛАКБ є активними членами **ООН**, беруть участь у численних миротворчих місіях цієї організації і підтримують ініціативи щодо сталого розвитку тощо. Бразилія, Мексика та Аргентина часто стають учасниками різних рад і комітетів, таких як Рада Безпеки та Економічна і Соціальна Рада (ЕКОСОП). Ці країни також активно виступають за збільшення присутності латиноамериканського регіону в ключових органах ООН, зокрема за реформу та розширення кількості постійних членів Ради Безпеки, щоб відновити ефективність роботи органу та посилити його вплив на світовий порядок денний.

Держави латиноамериканського регіону також співпрацюють з представниками **G-7** («Великої сімки») та безпосередньо беруть участь в **G-20** – об'єднанні двадцяти найбільших економік світу. Хоча жодна з країн ЛАКБ не є членом G-7, вони співпрацюють з цими країнами через партнерські програми, зокрема у сферах економічного розвитку та екологічних ініціатив. Лідери країн цього регіону час від часу беруть участь у їхніх розширених зустрічах, де обговорюються глобальні виклики, такі як зміни клімату, боротьба з бідністю та міграцією. Останній саміт G-7, що був проведений у червні 2024 року, теж торкався питань Латинської Америки. Зокрема, наголошувалося на посиленні співпраці з регіоном на протипагу Китаю та вирішенні нагальних проблем, що пов'язані з несприятливою гуманітарною ситуацією на Гаїті та

пануванням там організованої злочинності, диктаторським режимом в Нікарагуа й венесуельською політичною кризою, включно із значним занепокоєнням щодо територіальної суперечки з Гайаною.

Проте співпраця між регіоном та безпосередньо G-7 є досить обмеженою. На противагу цьому Аргентина, Бразилія та Мексика є членами G-20, що дає їм можливість безпосередньо впливати на глобальну економічну політику. Країни ЛАКБ активно просувають питання розвитку та економічної стабільності в рамках «Групи двадцяти», привертаючи увагу до проблем країн, що розвиваються. У 2024 році саміт вперше проведуть в Латинській Америці, а саме в бразильському Ріо-де-Жанейро. Це відкриває величезну кількість можливостей для господаря саміту, включно з ініціюванням та просуванням власних пропозицій в різних економічних сферах, встановленням робочого порядку денного тощо.

Головування Бразилії позитивно вплине на весь регіон, адже будуть підніматися питання, що стосуватимуться всіх країн ЛАКБ, такі як висока інфляція та кредитна заборгованість, зростання бідності, відсутність продовольчої безпеки, екологічні питання тощо. Показово, що на саміт були також запрошені Парагвай та Уругвай, які разом з Бразилією та Аргентиною будуть по суті представляти інтереси МЕРКОСУР. Для самої ж Бразилії відкриваються можливості стати «мостом» між економіками Півночі та Півдня й збільшити її роль в світі, зокрема завдяки просуванню переговорів про вступ до Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Тож 2024 рік в G-20 – це рік Латинської Америки.

Іншим цікавим випадком представництва регіону в міжнародних організаціях є група країн **БРІКС**. Бразилія є членом цього альянсу, що сприяє її співпраці з Росією, Індією, Китаєм та Південною Африкою в галузях торгівлі, інвестицій та політичної координації. БРІКС була заснована як альтернатива міжнародним фінансовим інституціям, щоб покращити представництво країн, що розвиваються, тому в рамках групи існує Новий банк розвитку (New Development Bank, NBD) для надання кредитних позик.

Наразі домінуючу роль в об'єднанні відіграє Китай, мета існування якого поступово зміщується з суто економічних питань до політичного протиставлення країн Глобального Півдня державам Заходу, зокрема G-7. Тому на саміті в ПАР в 2023 році офіційно була запрошена низка країн до вступу в БРІКС, зокрема Аргентина. Однак, зважаючи на політику позаблоковості Бразилії, що суперечить амбіціям Китаю щодо політизації групи, та відмови від приєднання Аргентини, роль Латинської Америки в цій організації буде поступово зменшуватися, якщо до блоку не приєднаються інші лояльні до Пекіну та Москви режими, що поки що є малоімовірним через їхні слабкі економічні позиції.

Регіональна співпраця. Держави ЛАКБ активно шукають шляхи для посилення регіональної інтеграції та співробітництва. Прикладом таких організацій є **МЕРКОСУР, КАРИКОМ, ОАД, СЕЛАК** тощо.

Організація американських держав (ОАД) включає всі держави Західної півкулі за лідерства США, і по суті є єдиною організацією, де присутні обидві Америки в повному складі. Однак, через значні розбіжності між учасниками щодо фундаментальних питань та антиамериканські настрої в деяких країнах, організація не може ефективно займатися своєю діяльністю.

СЕЛАК, у свою чергу, є об'єднанням суто держав Латинської Америки та Карибського басейну без США та Канади. У цьому форматі з регіоном співпрацюють як ЄС, так і Китай, що робить його досить продуктивною альтернативою ОАД.

МЕРКОСУР (Спільний ринок Південного конуса) включає Аргентину, Бразилію, Парагвай, Уругвай і Венесуелу, членство якої призупинено з 2017 року, та існує з метою економічної інтеграції та вільної торгівлі між ними. Організація сприяє збільшенню внутрішньорегіональної торгівлі, залученню іноземних інвестицій та економічному зростанню, проте стикається з політичними та економічними викликами, такими як різні рівні економічного розвитку та політичні кризи в деяких країнах-членах. Є одним з найбільш впливових регіональних утворень.

КАРИКОМ або Карибська співдружність включає 15 країн-членів Карибського басейну, що зосереджує свою діяльність на економічній інтеграції, координації зовнішньої політики та спільному вирішенні соціальних та економічних проблем своїх учасників. Успішна співпраця в галузях сільського господарства, туризму та сталого розвитку, а також впровадження єдиного ринку та економічного простору є головними досягненнями цієї організації, проте вона також стикається з проблемами малих економік, які вразливі до зовнішніх потрясінь, таких як зміни клімату та глобальні економічні кризи.

Для України присутність Латинської Америки в міжнародних організаціях має значний вплив на розв'язання питань, що їй безпосередньо стосуються, зокрема війни. Важливу роль відіграють рішення та резолюції, винесені ООН стосовно повномасштабної війни, де держави ЛАКБ так само на рівні з іншими володіють правом голосу. Хоч більшість резолюцій мають декларативний характер, саме завдяки ним можна реально оцінити настрої міжнародної спільноти та їхнє ставлення до українського питання, відрізнити потенційних союзників від тих, хто підтримує агресора.

У ключовому безпековому органі ООН обрання непостійних членів базується на географічному принципі, а тому це означає, що 2 його члени, обрані на дворічний період, повинні бути обов'язково представниками регіону ЛАКБ. Відповідно до того, які саме країни туди потраплять, залежить ефективність роботи органу в рамках

обговорення ситуації в Україні та підняття питань, пов'язаних з війною й ініціювання відповідних резолюцій. Так в період 2022-2023 років в РБ ООН були присутні Мексика і Бразилія, які мають більш нейтральну позицію щодо цих подій, тоді як в 2024-2025 роках ці місця займають Еквадор, що згодом буде замінений Панамою, та Гайана, кожна з яких частіше висловлюється на підтримку України.

Хоч Рада на даний момент не може виносити по-справжньому дієвих рішень стосовно війни через накладання вето Росією, непостійні члени останнім часом відіграють все більшу роль в досягненнях компромісів, пошуку альтернативних рішень, ініціюванні конкретних обговорень та засідань в рамках цього органу. Тому присутність країн, що підтримують нашу державу, поважають міжнародне право, цілі та принципи ООН й дотримуються їх, є у будь-якому разі позитивним сигналом для України.

Співпраця ЛАКБ із найбільш розвинутими державами, що входять до G-7, сприятливо впливає на пошук більш менш спільної позиції регіону щодо підтримки української сторони у війні та потенційного поглиблення економічних, культурних та соціальних зв'язків, тоді як відносини деяких держав з БРІКС лише поглиблюють вже наявні суперечності у цих сферах. Регіональне співробітництво є дуже перспективним майданчиком для України, щоб досягти ефективної комунікації з латиноамериканськими державами, просувати свої національні інтереси, віднайти компроміси й досягти консенсусу щодо спірних питань.

Співпраця країн Латинської Америки та Карибського басейну з міжнародними та регіональними організаціями у майбутньому продовжуватиме сприяти зміцненню економічної інтеграції, політичної стабільності та соціально-економічного розвитку в регіоні. Проте через значні розбіжності у поглядах між країнами як щодо власних внутрішніх питань, та і щодо глобальних проблем, регіональна співпраця не є достатньо розвинутою чи ефективною, щоб успішно представляти інтереси регіону загалом. У перспективі позитивні зміни в цьому аспекті залишаються бажаними та можуть бути досягнуті завдяки новим ініціативам головних регіональних гравців, таких як Бразилія, Аргентина чи Мексика.

Рекомендації

Описавши сучасні тенденції внутрішньої та зовнішньої політики країн ЛАКБ та оцінивши значимість цих процесів для України, можна виділити основні рекомендації для органів державної влади, щоб покращити позиції країни в регіоні та налагодити тісні політичні, економічні та соціально-культурні зв'язки:

- ***Економічне співробітництво***

Латинська Америка є досить величезним ринком для збуту українських товарів та послуг, що сприятиме диверсифікації напрямків торгівлі. Україна може запропонувати регіону постачання сільськогосподарських товарів, продуктів промислового виробництва, обмін технологіями та інноваціями у науковій сфері, надання ІТ-послуг тощо. ЛАКБ у свою чергу може стати постачальником сировини, енергетичних ресурсів, добрив тощо. Це сприятиме зміцненню зв'язків та створенню необхідних важелів впливу. Головними засобами досягнення цього є державні програми та приватні ініціативи, які будуть заохочувати торгівлю між державами, договори, які будуть сприяти зменшенню тарифів та мит на певні категорії товарів, збільшення взаємних інвестицій та зменшення бюрократичних перешкод для бізнесу.

- ***Обмін досвідом***

Для ефективної співпраці держав необхідно заохочувати контакти між ними на всіх рівнях, включно з культурним та соціальним. Щоб цього досягти, державні органи повинні сприяти обміну досвідом в усіх сферах життєдіяльності людини. Сприяння культурній інтеграції та освітнього туризму, запровадження освітніх програм за обміном для студентства та молоді, забезпечення інформаційних каналів для легкого та швидкого доступу до правдивої та надійної бази знань про країни ЛАКБ та Україну, протидія пропаганді та фейкам, підвищення обізнаності, обмін технологіями та науковими здобутками, досягненнями в медицині та сфері охорони здоров'я, пропонування взаємного запровадження успішних практик для вирішення спільних проблем, запровадження спільних проєктів в екологічній галузі тощо мають бути основними напрямки діяльності для покращення взаємної довіри та отримання вигоди від багаторівневого комплексного співробітництва. Також аналіз політичних процесів у країнах продемонструє для кожної зі сторін корисні приклади щодо вирішення внутрішніх соціально-економічних проблем, а співпраця на урядовому рівні відкриє нові можливості для зміцнення власних внутрішніх політичних систем та підтримки демократії.

- ***Міжнародна співпраця***

Поглиблення дипломатичних зв'язків, розширення мережі посольств і консульств, сприяння зустрічам на всіх рівнях, налагодження прямих контактів між лідерами

держав та ініціювання спільних міжнародних проєктів, створення сприятливої атмосфери для ведення перемовин та укладання взаємовигідних угод, пошук компромісів та мирне вирішення суперечностей мають бути пріоритетними цілями для налагодження та поглиблення відносин України щодо Латинської Америки. Співробітництво в межах міжнародних організацій повинно сприяти покращенню міжнародного авторитету України та розширенню її дипломатичних горизонтів. Робота над консолідацією держав ЛАКБ, що підтримують українську сторону у війні, та координація їхніх зусиль мають стати основою для вироблення сприятливої для України позиції в регіоні щодо цього питання.

Висновки

Латинська Америка та Карибський басейн – це різноманітний та багатогранний регіон зі своєю специфікою та унікальними особливостями. Він є значним геополітичним гравцем та впливає на міжнародний порядок. У внутрішній політиці Латинська Америка та Карибський басейн прагне до вирішення нагальних соціально-економічних питань, які включають у себе проблеми бідності, корупції, організованої злочинності, наркотрафіку, міграції тощо. Україна довгий час не приділяла належної уваги розвитку відносин з регіоном, тому, коли російська агресія спричинила повномасштабну війну, виявилось, що в Латинській Америці опинилося чи не найбільше держав, що підтримують РФ, а уявлення про нашу країну сильно відрізнялися від дійсності. Через нестачу комунікації та тісних економічних зв'язків війна Росії проти України сприймається як щось далеке, що безпосередньо не торкається життя регіону. ЛАКБ не має єдиної позиції щодо російської агресії, тому він часто слугує посередником для обходу Росією санкцій. Тому з 2022 року Україна почала активно налагоджувати зв'язки з цими державами та надолужувати втрачені можливості. Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба здійснив турне 11 латиноамериканськими державами, аби заручитися їхньою підтримкою та обговорити події, що відбуваються в Україні. Проте це лише крапля в морі у порівнянні з тим впливом, що має Росія, та її системою поширення пропаганди. Саме тому влада нашої держави повинна докладати більше зусиль для досягнення необхідних їй цілей. Українські органи влади повинні сприяти економічному співробітництву, обміну досвідом та поліпшенню міжнародних зв'язків з регіоном. Керівництву нашої держави треба докласти величезну кількість зусиль для того, щоб досягти результатів та зібрати перші плоди ефективної співпраці між Україною та ЛАКБ. Влада вже зробила висновки з помилок минулого та обрала правильний курс для виправлення ситуації, що склалася. Тільки наполеглива праця та сильне бажання обох сторін поглиблювати відносини по-справжньому принесуть їм користь у майбутньому та забезпечать міцні та довготривалі взаємні зв'язки.

© Аналітичний центр ADASTRA

Авторка:

Ксенія Кіреєва

Інформація та погляди, викладені в цьому дослідженні, належать авторам і не обов'язково відображають офіційну думку Фонду Конрада Аденауера та Міністерства закордонних справ України.

Аналітичний центр ADASTRA

Тел.: +380954592954

Е-mail: adastra@adastra.org.ua

<https://adastra.org.ua/>